

تأثیر فلسفه پست مدرن بر پرستاری

عباس حیدری^{۱،۲}، زهره پوراسماعیل^{۳*}

^۱ استاد، مرکز تحقیقات مراقبت های پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

^۲ گروه داخلی-جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

^۳ دانشجوی دکتری پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۲۵

چکیده

مقدمه: همه تئوری‌های پرستاری، پایه‌ای فلسفی دارند، بنابراین مطالعه فلسفه و تأثیر آن بر پرستاری امری مهم است. با توجه به اینکه پست‌مدرنیسم، پارادایم نظری غالب در اواخر قرن ۲۰ بوده و تأثیرات زیادی بر اندیشه و تفکر جامعه و حرف مختلف داشته است، این مطالعه با هدف مروری بر تأثیر فلسفه پست‌مدرن بر پرستاری انجام شد.

روش کار: این مطالعه از نوع مقالات مروری روایتی غیرنظام‌مند است که به سنتز جامع اطلاعات منتشر شده قبلی در زمینه چگونگی و نحوه تأثیر فلسفه پست مدرن بر حرفه پرستاری پرداخته است. جستجو به زبان فارسی و انگلیسی در پایگاه‌های اطلاعاتی Web of Science، Pubmed، Scopus، SID، Magiran و Google Scholar با کلید واژه‌های philosophy، Postmodernism و Nurse و معادل‌های فارسی آن، بدون محدودیت زمانی و متدولوژیک انجام شد. در مجموع ۳۰۶ مقاله پیدا شد، پس از بررسی مقالات، نهایتاً ۱۴ مقاله وارد مطالعه شد.

یافته‌ها: تأثیرات پست مدرنیسم بر پرستاری در متون به چهار دسته شامل تأثیر بر روش تحقیق، گفتمان در پرستاری، تئوری‌های پرستاری و تأثیر بر عمل پرستاری می‌باشد. این تأثیرات شامل رد مدل‌های پرستاری، متاپارادایم‌ها و تئوری‌های بزرگ، تأکید بر متدولوژی تحقیق کیفی و تفسیری، ارائه مراقبت جامع‌نگر و توانمندسازی فردی بیماران، استفاده از گفتمان در روابط بین مراقبین و گیرنده مراقبت می‌باشد.

نتیجه‌گیری: اثرات مثبتی که تفکر پست‌مدرنیسم بر معرفی رویکرد طبیعت‌گرایانه و انجام تحقیقات کیفی داشته است، یکی از قابل توجه‌ترین اثرات این فلسفه بر پرستاری است.

کلیدواژه‌ها: پست مدرنیسم، فلسفه، پرستار

مقدمه

نجاریان به نقل از برگر می‌نویسد: "Miller و Real (۱۹۹۵) پست مدرنیسم را نتیجه تغییر جهت‌های گسترده تاریخی و عقیدتی می‌دانند که به خصوص بر اثر تزلزل توافق عمومی درباره باور مدرنیستی به پیشرفت و علم، روایت‌های کلان عصر مدرنیستی، آغاز گردید که بدین ترتیب فرا روایت-های قرن نوزدهم از قبیل عقل، علم و پیشرفت مردود شمرده شد و به جای آنها مفاهیمی از قبیل محدودیت، نسبیت گرایی، سبک‌ها و اهداف متنوع و شک‌گرایی درباره پیشرفت و کمال‌پذیری جایگزین شده است" (۱۱).

اگرچه نقش تئوری‌های پرستاری در ارکان و شعبه‌های مختلف پرستاری متفاوت است؛ اما با توجه به اینکه همه تئوری‌های پرستاری، پایه‌ای فلسفی دارند، مطالعه فلسفه و تاثیر آن بر پرستاری امری مهم است (۱). فلسفه، چیدمان وسیعی از دیدگاه و نظراتی را ارائه می‌دهد که به واسطه آن‌ها، پرستاران می‌توانند پایه‌ی دانش پرستاری را مجدد ارزیابی کرده و خصوصیات و صفات مفیدتر و قوی‌تر بسازند (۱۳). در این بین فلسفه پست‌مدرنیسم با جدا دانستن علم از تظاهر دروغ، ایمان، دین و خرافات (۱۴) و نقد و تجدیدگرایی مدرنیسم و چیستی آن (۱۵) بر بسیاری از حرفه‌ها از جمله پرستاری تاثیرگذار بوده است. به همین منظور این مطالعه با هدف مروری بر تاثیر فلسفه پست‌مدرن بر پرستاری انجام شد.

روش کار

این مطالعه از نوع مقالات مروری روایتی غیرنظام‌مند است که به سنتز جامع اطلاعات منتشرشده قبلی در زمینه چگونگی و نحوه تاثیر فلسفه پست مدرن بر دیسپلین پرستاری پرداخته است. جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی PubMed، Web of Science و Scopus با ترکیب

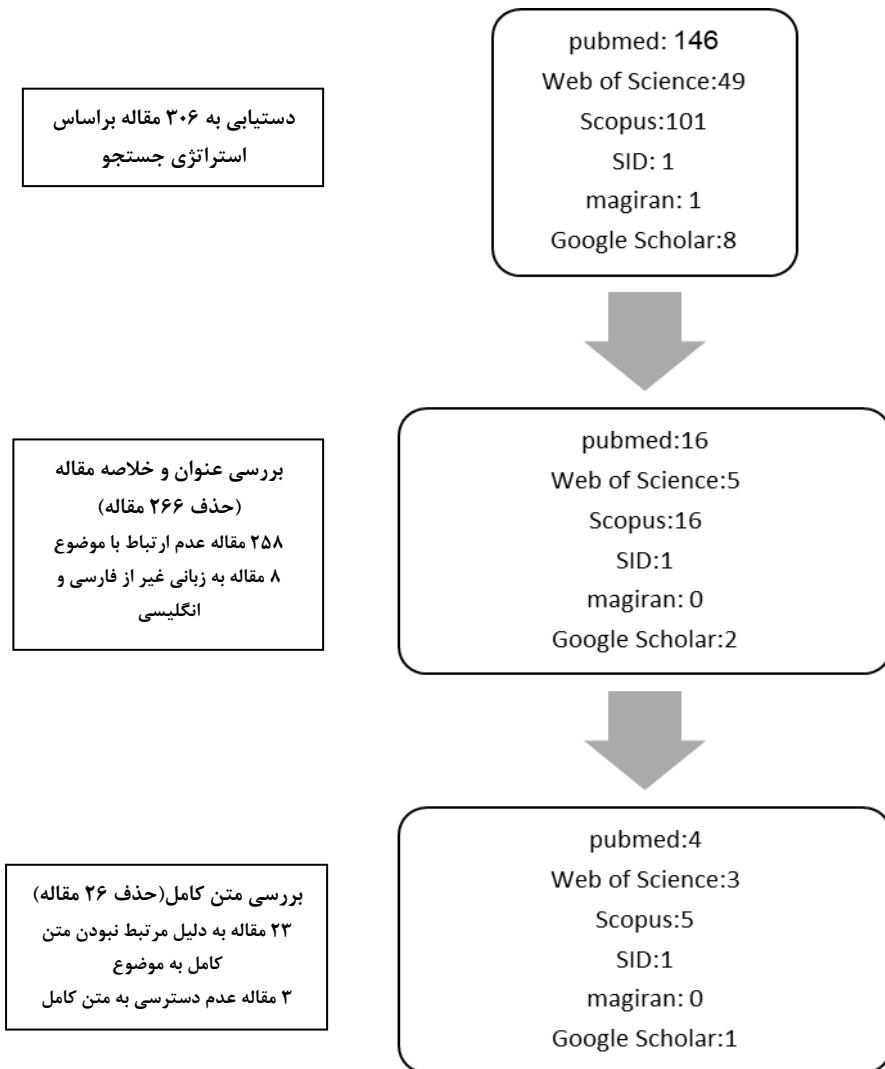
پست‌مدرنیسم در معنای عام، مجموعه‌ای از نظریه‌ها و سبک‌های هنری یا غیرهنری است که به عنوان جهان بینی خاص چند دهه گذشته، محسوب می‌شود (۱). مجموعه‌ای پیچیده و متنوع از اندیشه‌ها، آراء و نظریه‌هایی است که در اواخر دهه ۶۰ میلادی ظهور پیدا کرد. این تفکر در سراسر اروپا و آمریکا به ویژه در جمع دانشگاهیان و مراکز آکادمیک و روشنفکری اشاعه و گسترش یافته است (۲، ۳). پست مدرن‌ها با انتقاد از فلسفه مدرن روی نسبی‌گرایی، کثرت-گرایی، بی‌اعتباری فرا روایت‌ها، توجه به گفتمان و زبان تکیه می‌کنند (۴).

پست‌مدرنیسم در ذات خود از هر تعریف واحدی گریزان است (۵، ۶) و پست مدرنیست‌ها به ویژه فرانسویان واژه پست‌مدرنیسم را قابل ترجمه نمی‌دانند، با این حال این واژه در فارسی به صورت‌های مختلفی مانند پسانوگرایی، پسامدرنیسم، فرامدرنیسم، فرانوگرایی، پسا تجدیدگرایی و پسامدرنیته ترجمه شده است (۵). در توصیف پست‌مدرنیسم تعاریف و تعبیر متعدد و گوناگونی ارائه شده است (۷). لیوتار، پست مدرنیسم را لحظه ناباوری به روایت‌های کلان مدرنیته مانند دیالکتیک روح، آزادی کارگران، جمع‌آوری ثروت و جامعه بی‌طبقه تعریف می‌کند (۸) و به جای آن مفاهیم محدودیت، نسبی‌گرایی، تنوع سبک‌ها و اهداف و شک به پیشرفت و تکامل را مطرح می‌سازد (۹).

kermode (۱۹۹۶) به نقل از ترنر (۱۹۹۲) می‌نویسد: "تفکر پست‌مدرن از استراتژی‌های سیاسی و اجتماعی جدید که تفاوت‌ها را می‌پذیرد، تعدد و عدم تقارن فرهنگ‌ها و ارزش‌ها را حمایت می‌کند" (۱۰) شکل گرفته است. اوج شکوفایی اندیشه پست‌مدرن طی دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ بود که فیلسوفان فرانسوی پست‌مدرن نظیر Lyotard، Foucault، Derrida و Baudrillard پروژه روشنگری را نقد نموده، مدرنیسم را به چالش خواندند (۱۱، ۱۲).

شد. معیار ورود برای متون شامل زبان انگلیسی و فارسی، دسترسی به متن کامل محتوای یافت شده مقاله و مرتبط بودن مقاله به موضوع پست مدرنیسم در پرستاری بود. در نهایت با در نظر گرفتن سوال پژوهشی و معیارهای ورود، حاصل جستجو شامل ۱۴ مقاله بود. فرایند بررسی مقالات در دیاگرام ۱ نمایش داده شده است.

کلید واژه های Postmodern، Postmodernism، Nurse و Nursing انجام شد. جستجو به زبان فارسی در پایگاه های اطلاعاتی SID، magiran و Google Scholar با ترکیب کلید واژه های پرستار، پرستاری، پست مدرنیسم، پسانوگرایی، پسامدرنیسم، فرامدرنیسم، فرانوگرایی، پساتجددگرایی و پسامدرنیته انجام شد و در مجموع ۳۰۶ مقاله یافت شد. جهت دسترسی به محتوای غنی و پوشش حداکثری هدف پژوهش، بازه زمانی جستجو محدود نگردید. جستجو از اردیبهشت تا شهریور ۱۳۹۹ انجام

دیاگرام ۱: فرایند بررسی مقالات

یافته‌ها

تأثیرات پست‌مدرنیسم بر پرستاری در متون به چهار دسته شامل تأثیر بر روش تحقیق، گفتمان در پرستاری، تئوری‌های پرستاری و تأثیر بر عمل پرستاری می‌باشد.

روش تحقیق

تفکر پست‌مدرنیسم بر جداسدن از افکار و ساختارهای قدیمی و ترکیب ایده‌ها و ساختارها به شیوه‌ای جدید تأکید دارد و اساس یک روش تحقیق نظام‌دار ولی متمایز را در پرستاری تشکیل می‌دهد (۱۶). بیشترین تأثیر پست‌مدرنیسم که به نظر می‌رسد در متون پرستاری دیده می‌شود مرتبط با پژوهش و معرفت‌شناختی است و به نظر می‌رسد هیچ شواهد ملموس از تفکر پست‌مدرنیستی که در محیط‌های کاری پرستاران نفوذ کند، وجود ندارد (۱۰). صدوقی اصل به نقل از Walker (۲۰۰۵) می‌نویسند: "هرچند به سختی می‌توان تأثیر پست‌مدرن را در پرستاری اندازه‌گیری کرد اما به یقین می‌توان گفت که این فلسفه با نگرش کثرت‌گرایی، پرستاری را از وضعیت نابسامانی که در خصوص توسعه دانش داشت خارج کرد." (۱۷). پارسونز (۱۹۹۵) بیان کرد که تأثیر پست‌مدرنیسم بر تحقیقات پرستاری باعث حذف مجوز واحد (single authority)، متد یا پارادایم از موضع امتیاز (position of privilege) شده است، تا به افراد اجازه دهد تا داستان‌های خود را بگویند و مشکلات خود را مشخص کنند تا راه حل‌های مربوط به مشکل خود را پیدا کنند (۱۸). در پست‌مدرنیسم از سه نوع استدلال استفاده می‌شود. تاکنون پست‌مدرنیست‌ها بعضی از پیچش‌ها را برای این فرایند نتیجه‌گیری مطرح کردند که مرتبط با رویکردهای توسعه دانش معاصر است. اول: پست‌مدرنیستی دانش حساس به اولویت استدلال قیاسی است. قیاس فرایند استدلال را آغاز می‌کند و ارزش‌ها و مقدمه دانش را معرفی می‌کند. هیچ داده‌ای نمی‌تواند آزاد از ارزش‌ها و تورش باشد.

دوم: آزمون تجربی یک تعریف گسترده را دربرمی‌گیرد، که توسط پست‌مدرن‌ها "تجربی" فراتر از معنای تجربه‌گرایی مدرنیسم توسعه پیدا کرد. سوم: آنچه واجد داده‌های تجربی است، فراتر از تجربه‌گرایی است. با توجه به معرفت‌شناسی پرستاری، داده‌های قابل قبول در مشاهده متنوع است که شامل نشانگرهای بیولوژیک و خودگزارش، نشانگرهای ادراکی و طرح آگاهانه، رفتارهای حرکتی و داستان‌های شخصی است (۱۹).

در تحقیق پرستاری، یکی از بارزترین برایندهای حرکت به سوی پست‌مدرنیسم، صف آرایی گسترده‌ی روش-شناسی‌های مختلف برای کاربرد در تحقیق است. مولفین زیادی در پرستاری از تکثرگرایی (Pluralism) یا رویکردی چندگانه به تحقیق حمایت کرده‌اند. با زوال مواردی چون اعتقاد به حقیقت مطلق، ارزش و ماهیت عینیت به منزله‌ی یک دغدغه‌ی بجا در تحقیق، روش‌شناسی‌های مختلفی ایجاد شده‌اند که روی ماهیت ذهنی تجربه تمرکز کرده‌اند (۵).

از دهه‌ی ۱۹۷۰ که آرای پست‌مدرنیسم توجه زیادی را به خود جلب کرد، تحقیق کیفی به طور عام از نظر مقبولیت و تکامل روش شناختی رشد عجیبی را تجربه کرده است. پژوهشگران در پرستاری و رشته‌های دیگر از روش‌های سازگار با جهان بینی پست‌مدرنیسم استفاده می‌کنند و شمار تحقیقاتی که درصدد تسخیر واقعیت‌های انحصاری افراد هستند، رو به افزایش است. دانستن این مساله مهم است که پژوهشگرانی که تحقیق کیفی را به کار می‌برند، نتایج خود را فقط به منزله‌ی دیدگاه‌هایی نسبی در مورد واقعیت در نظر می‌گیرند و از تعمیم وسیع و زدااینده که در دوران علمی سابق به خصوص در اثبات‌گرایی منطقی مطرح بود، حمایت نمی‌کنند. روش‌شناسی‌های جدیدی نیز ظهور کرده‌اند که به آن‌ها تحقیق روایتی، تحلیل گفتمان، تحقیق زن‌مدار و تحقیق پسا ساختارگرا اطلاق می‌شود (۵). به طور کل می‌توان گفت

راجرز، مارگارت نیومن را تحت تأثیر قرار داده است و مفهوم شخص (person) را به صورت زمینه‌های الگویی انرژی (patterning energy fields)، در نظر می‌گیرد. آنها استدلال کردند که دوگانگی مدرنیسم بین زنده و مرده، هوشیار و غیرهوشیار، بیمار و سالم حل نشده باقی مانده است. آنها این مفهوم را مطرح می‌کنند که دانستن فرد (بیمار) تنها ضرورت ممکن از طریق تبادل یا تعامل انرژی یا تداوم روح است (۲۰). صدوقی اصل به نقل از Reed (۲۰۰۴) می‌نویسد: "در این تفکر دانشمندان با استفاده همزمان از سه روش استدلالی و حرکت پلکانی در میان آنها موجبات ساختن دانش جدید را فراهم می‌کنند. در عصر حاضر دانش یک سیستم باز، یک فرایند و محصول به شمار می‌آید. تلاش‌های پپلائو منجر شد که پرستاری از علم عملی به علم دانایی تبدیل شود و همه این‌ها از طریق ارتباط تئوری با تحقیق صورت گرفت که مرهون رویکرد پست مدرن است" (۱۷). پست مدرنیسم مدل‌های پرستاری، متاپارادایم‌ها و تئوری‌های بزرگ را رد می‌کند (۲۱).

تأثیر بر عمل پرستاری

پست مدرنیسم باعث افزایش آگاهی در میان پرستاران از فرهنگ عمل به عنوان منبع مفهوم نهایی در مورد عمل، انسان و بهبودی است. هماهنگ با این مساله، علاقه به تحقیق در رابطه با فرایندهای مراقبتی پرستاری از سیستم‌های مراقبت پرستاری به رفتارهای مراقبت پرستاری، شهود، حضور پرستار و روابط بیمار و پرستار شده است. در پست مدرنیته، معادل معنای نهایی، فرهنگ یا زمینه شی مورد نظر است. عملکرد حرفه‌ای در فرهنگ پرستاری است و عملکرد پرستاری به طور فزاینده‌ای به عنوان یک منبع قانونی دانش شناخته می‌شود، بخشی از آن به عنوان یک نظم زیبایی پرستاری محسوب می‌شود که به معنا (meaning) و زیبایی (beauty) نفوذ کرده است (۱۹).

پست مدرنیسم اثبات گرایی را به عنوان پایه‌ای برای دانش رد می‌کند و تأکید بر متدولوژی‌های تحقیق تفسیری دارد.

گفتمان در پرستاری

پیوند پست مدرنیسم با ادبیات و اندیشه‌های ادبی به خصوص در رابطه با پرستاری، در نوع خود جالب است. واژه‌ی گفتمان در بیشتر متون پست مدرنیسم برجستگی یافته است. گفتمان در سنت پست مدرنیسم به نقش محوری زبان در هستی انسان اشاره دارد. در واقع تحلیل گفتمان یک شکل مقبول تحقیق در نقدهای ادبی است و برخی از کارهای اصلی روی گفتمان از حیطة نقد ادبی و سخنوری می‌آید. گفتمان همچنین پدیده‌های پزشکی و بهداشتی که در متون انعکاس می‌یابد و نیز روابط بین مراقبین و گیرنده‌های مراقبت را به هنگام بحث در مورد شرایط سلامتی در برمی‌گیرد. زبان انتخاب شده برای رساندن انگاره‌ها چیزی بیش از واژه‌های محض است و علاوه بر محتوای اطلاعاتی، بیانیه‌های ارزشی زیربنایی را مطرح می‌سازد. مثلاً ملاحظه تغییر اخیر عبارت "بیماری منتقله جنسی" به "عفونت منتقله جنسی" کوششی برای اجتناب از اهانت به فرد واجد بیماری و ساختن تصویری کمتر بدنام کننده با عفونت قابل درمان است (۵).

واتسون (۱۹۹۵) اعتقاد دارد که پست مدرنیسم می‌تواند به پرستاران برای تغییر خودشان و جهان‌شان کمک کند. او اعتقاد دارد که پست مدرنیسم می‌تواند، در بین سایر چیزها، پرستاری را به عصر هنر نایتینگل به وسیله انتقال آن از رویکردهای دقیق عقلایی به سوی ابهام و رویکردهای شعری، زیبایی شناختی و خیالی، از دسته بندی‌های ثابت به سمت هستی شناسی معتبر، از اعداد و حقایق به سمت متن، معنا و تئوری‌های ترکیب شده بازگرداند (۱۰).

تئوری‌های پرستاری

Hichson و holmes (۱۹۹۴) ادعا می‌کنند که تفکر پست مدرنیسم نگارش‌های تئوری‌های پرستاری مانند مارتا

نتیجه گیری

به نظر می‌رسد اثرات مثبتی که تفکر پست مدرنیسم بر معرفی رویکرد طبیعت‌گرایانه و انجام تحقیقات کیفی داشته است، یکی از قابل توجه‌ترین اثرات این فلسفه بر پرستاری است. علاوه بر این پست مدرنیسم با تاثیر بر گفتمان پرستاری، تئوری‌های پرستاری و عمل پرستاری توانسته، بر توسعه این حرفه و مراقبت از بیماران موثر باشد.

تمرکز پرستاری در ارتباط با بیماران تغییر کرده است. دیدگاه سنتی وظیفه محوری جای خود را به دیدگاه جدید مراقبت کل نگر داد. حتی در انگلستان از واژه "named nurse" استفاده شد که هر بیمار به نام یک پرستار اختصاص داده می‌شد که مسئول مراقبت از او بود. پرستاران به طور فزاینده‌ای قادر به استفاده از قدرت حرفه‌ای خود برای توانمندسازی بیماران خود هستند (۲۲).

References

- Alhani F, Sadathoseini A, Khosropanah Ah, Bahjatpour A. A critical study of liberalism in nursing practice. *Teb Va Tazkieh*. 19(3):61-47.
- Isaacs S, Ploeg J, Tompkins C. How can Rorty help nursing science in the development of a philosophical 'foundation'? *Nursing Philosophy*. 2009;10(2):81-90.
- Dazhi Y. Postmodernist liberalism: A critique of Richard Rorty's political philosophy. *Frontiers of Philosophy in China*. 2008;3(3):455-63.
- Ahmed AS. *Postmodernism and Islam: Predicament and promise*; Routledge; 2013.
- Rodgers BL. *Developing nursing knowledge: Philosophical traditions and influences*; Lippincott Williams & Wilkins; 2005.
- Rolfe G. A reply to 'Why nursing has not embraced the clinician-scientist role' by Martha MacKay: nursing science and the postmodern menace. *Nursing Philosophy*. 2010;11(2):136-40.
- Ahmad A, Donan H. *Islam, Globalization and Postmodernity*. Tehran: Library, Museum and Documents Center of the Islamic Republic of Iran; 2005.
- Liotard JF. *Postmodern status*. Tehran: New Step Publishing; 1979.
- Bennington G, Massumi B. *The postmodern condition: A report on knowledge*. University of Minnesota Press Minneapolis; 1984.
- Kermode S, Brown C. The postmodernist hoax and its effects on nursing. *International Journal of Nursing Studies*. 1996;33(4):375-84.
- Najarian P, Pakseresht MJ, SafaeeMoghaddam M. The themes of postmodernism and its educational implications. *Journal of Educational Sciences and Psychology*, Shahid Chamran University of Ahvaz. 2002;1 & 2(3):86-106.
- Lister P. Approaching models of nursing from a postmodernist perspective. *Journal of Advanced Nursing*. 1991;16(2):206-12.
- RODGERS BL. *Developing nursing knowledge: Philosophical traditions and influences*. Esfahan: Isfahan University of Medical Sciences and Health Services; 2012.
- Meleis AI. *Theoretical nursing: Development and progress*; Lippincott Williams & Wilkins; 2011.
- Ardakani RD. *Follow in postmodern thought*. Tehran: Islamic Culture Publishing House; 1999.
- Bagheri MAH, Parvizi S, Salsali M. *Qualitative research methods*. Tehran: Boshra; 2015.
- Sadoughiasl A, Salsali M. *Nursing Knowledge Development In The Age Of Postmodernism*. 2014.
- Parsons C. The impact of postmodernism on research methodology: implications for nursing. *Nursing Inquiry*. 1995;2(1):22-8.
- Reed PG. A treatise on nursing knowledge development for the 21st century: beyond postmodernism. *ANS Advances in nursing science*. 1995;17(3):70-84.
- Hickson P, Holmes CA. Nursing the postmodern body: a touching case. *Nursing inquiry*. 1994;1(1):3-14.
- Holmes CA, Warelow PJ. Some implications of postmodernism for nursing theory, research, and practice. *The Canadian journal of nursing research = Revue canadienne de recherche en sciences infirmieres*. 2000;32(2):89-101.
- Lister P. The art of nursing in a 'postmodern' context. *Journal of Advanced Nursing*. 1997;25(1):38-44.

Review Article

The Impact of Postmodern Philosophy on Nursing

Abbas Heydari^{1,2}, Zohre Pouresmail^{3*}

¹ Professor, Nursing and Midwifery Care Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

² Medical surgical department, School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

³ Ph.D. candidate of nursing, Student Research Committee, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

Received: 14 January 2021

Accepted: 21 November 2021

Abstract

Introduction: All nursing theories have a philosophical basis, so the study of philosophy and its impact on nursing is important. Considering that postmodernism was the dominant theoretical paradigm in the late 20th century and had a great impact on the thought and thinking of society and various profession, this study was conducted to review the impact of postmodern philosophy on nursing.

Methods: This study was one of the types of non-systematic narrative review articles. It has compiled a comprehensive synthesis of previously published information on how postmodern philosophy affects nursing discipline. The Web of Science, Pubmed, Scopus, SID, magiran and Google Scholar databases were searched using the Postmodernism, Postmodern nursing and Nurse keywords. It was performed without time and methodological restrictions. A total of 306 articles were found, after reviewing the articles, 14 articles were finally included in the study.

Results: The effects of postmodernism on nursing in texts in four categories include the impact on research methods, discourse in nursing, nursing theories and the impact on nursing practice. These effects include the rejection of nursing models, metaparadigms and major theories, the emphasis on qualitative and interpretive research methodology, the provision of holistic care and individual empowerment of patients, and the use of discourse in the relationship between caregivers and caregivers.

Conclusion: The positive effects of postmodernist thinking on the introduction of naturalistic approach and qualitative research is one of the most significant effects of this philosophy on nursing.

Keywords: Postmodernism, Philosophy, Nurse
